

# hláška III

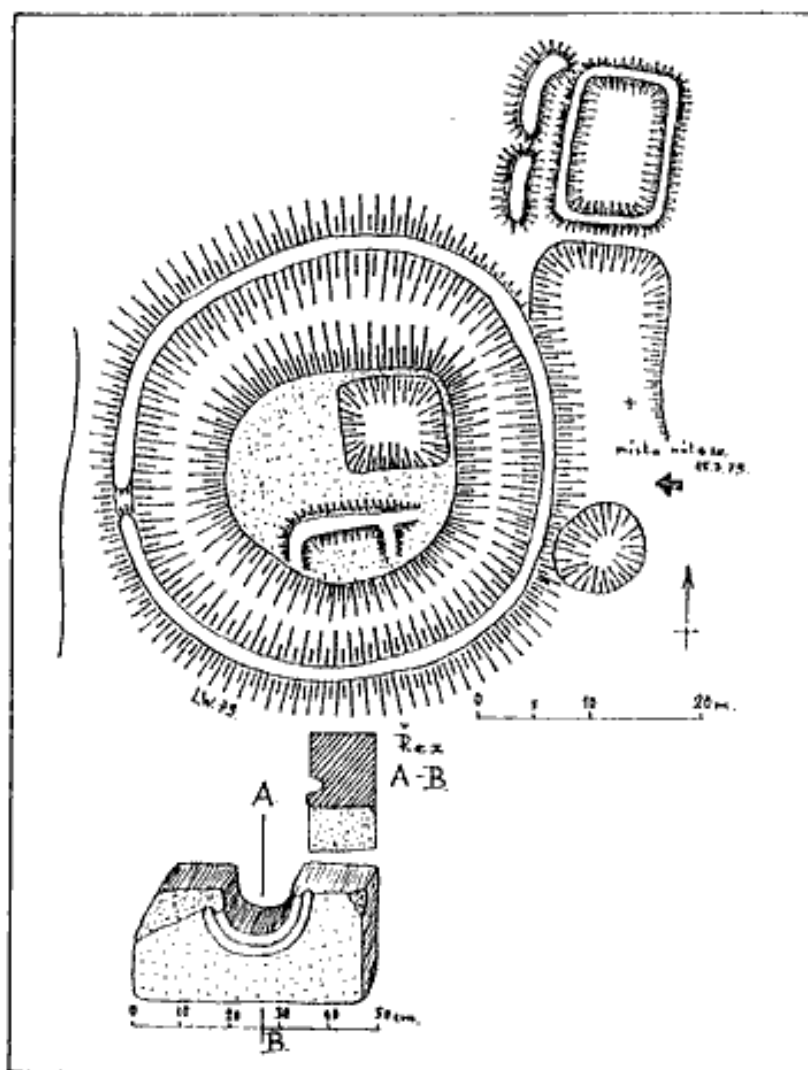
Ročník IV. 1993/2

## Šebíkov tvrz

Mezi Plasy a Kralovicemi okr. Plzeň - sever je v lesích místo zvané Šebíkov. V klidném zátíší v dávných dobách středověkého světa, kdy vládl meč více než právo, zde stávala ves s tvrzí.

Šebíkov byl původně majetkem pánů z Maštova z nichž se v letech 1175 - 1225 připomíná Milhost. Je pravděpodobné, že tvrz zde vystavěl až Petr, snad Milhostův syn. V roce 1313 se Petr psal ze Šebíkova a také v tomto roce prodal tvrz a ves Šebíkov pláckému klášteru za 54 hřiven stříbra. Dalším majitelem Šebíkova byli bratři Bohuslav a Hynek ze Švanberka. V roce 1430 se majetek vrátil zpět klášteru v Plasích. Za války Jiřího z Poděbrad byl Šebíkov napaden, vyrabován a spálen. Florián Grýspek, majitel Kralovic, připojil pustou ves s tvrzí ke Kaceřovu. Po Bílé hoře v roce 1623 byl Šebíkov zříceninou zarostlou lesem.

Ze zaniklé tvrze se dnes zachovalo výrazné kruhové tvrzíště. Na povrchu středověkého pahorku jsou patrné valové pozůstatky základů obdélného stavení a hluboká prohlubeň po sklepu nějaké věžové stavby. Na východní straně se dochovaly základy obdélné stavby, snad pozůstatky hospodářského dvora a hluboká prohlubeň po studni či cisterně. Jádru tvrze se dá v hlavních rysech rekonstruovat v této podobě: do prostoru vymezeného oválem okružní zdi byla vestavěna obytná věž tvrze v místech prohlubně po jejím sklepu. Na opačné straně přiléhala k obvodní zdi obdélná budova po níž se dochovaly zbytky základů.



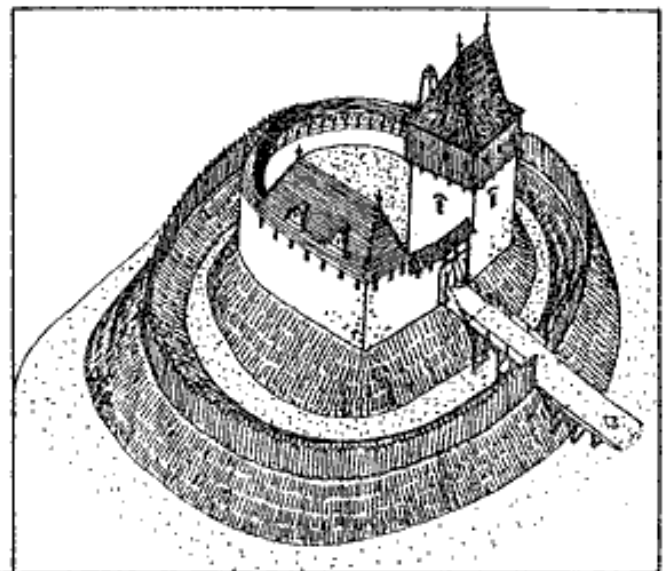
Šebíkov tvrz.

Půdorys tvrzíště a zbytků dvora. Náhled zlomku okenního ostění.

Nejzajímavější při mém průzkumu tvrze v roce 1979 byl nález horní části pískovcového okénka, který mohl být s největší pravděpodobností součástí vybavení stavby vlastní tvrze či přilehlého dvora. Nález je zobrazen vedle půdorysu tvrziště. Jde o pískovcový kvádr o rozměrech 46 x 23 x 15 cm s půlkruhovým vybráním o šířce 14 cm a hloubce 9 cm. Vybrání je po obvodě lemováno profilací obdélného pruhu a výžlabku velmi jemné a čisté kamenické práce. Podle sdělení dr. T. Durdíka se jedná o práci z poloviny 15. století či snad ještě mladší. Zdá se tedy velmi pravděpodobné, že po vybití vojsky Jiřího z Poděbrad musela být tvrz i dvůr ještě opravována, zvlášť když se stal majitelem bohatý plaský klášter. Nález jsem v roce 1979 dle svých možností změřil a nakreslil, jinak zůstal na původním místě.

"Již pro tišinu lesní příběhy ty znaje, rád v tento klidný kout zavítáš a svou duši ranami jítčenou z dávných těch dějů sobě zahojíš".

L. Wettengl



Šeblov – pokus o rekonstrukci tvrze  
Pohled od jihovýchodu.

## Kosmáčovské tvrze?

V posledním souhrnném díle o hradech, zánících a tvrzích se pod heslem Kosmáčov - tvrz můžeme dočíst, že ještě v první polovině 19. století bylo v Kosmáčově, více ležící 3,5 km jihovýchodně od Klatov, v zahradě domu čp. 5 patrné tvrziště, a že dnes jsou již všechny stopy po něm terénními úpravami zcela zahlazeny. V tomto díle pod heslem Hunstruk - tvrz, 3,5 km jihovýchodně od Klatov, čteme, že tvrz tohoto jména stála pod vsí Kosmáčovem v lukách při cestě do Kydlín, a že ještě ve 30. letech 20. století zde byly pozůstatky kamenného zdiva a zbytky sklepení. Blízkost rybníka Hunstruku prý nasvědčuje, že se jednalo o vodní tvrz (Bělohávek 1985, 101, 155).

Nejstarší upomínkou na lidskou činnost v okolí Kosmáčova jsou stopy po dolování zlata (šachty, štoly, pinky, odvaly) v lese jižně od vsi, provázené keramikou ze sklonku 13. - 14. století (Kudrnáč 1984, 50). Stopy po dolování se rozkládají již na katastru vsi Mochtína a nevíme, zda a jak důlní činnost ovlivnila osídlení v Kosmáčově. První písemné zmínky o Kosmáčově se dochovaly až z druhé poloviny 14. století. V roce 1379 platili v Kosmáčově daně Mikeš ze čtvrti, Otík ze svobodného popluží a Eglhard ze tří čtvrtí a svobodného popluží. Blíže neurčený Otík měl v roce 1379 popluží také v sousedních Kydlíněch a v nedalekých Hoštičkách (Emler 1876, 14); zdá se, že jde o jednu a tutéž osobu. Jen hypoteticky můžeme usuzovat, že Mikeš je totožnýs Míkou Hunstrukem, v letech 1409 a 1411 klatovským konšelem, v kteréžto funkci je již roku 1373 připomínán Jan Hunstruk (Vančura 1927, 96). Zdá se, že Otíkův díl byl připojen k Mikešově části Kosmáčova. Mikešovým potomkem byl snad Jan, píšící se roku 1496 z Hunstruku a na Beňovech (Bělohávek 1985, 101). V roce 1544 si město Klatovy dalo zapsat do obnovených zemských desk čtyři pusté poddanské

dvory v Kosmáčově s příslušenstvím, jak to roku 1507 koupilo od erbovního měšťana Jana Beňovského z Hunstruku (Vančura 1927, 271, 341).

Do obnovených zemských desk bylo v roce 1542 zapsáno také věnování Englharta ze Sobětic na jeho dílu v Kosmáčově manželce Markétě, učiněné již roku 1377 (Profous 1949, 316). Tato zpráva nám dostatečně určuje majitele další části Kosmáčova. Sousední Sobětic držel roku 1379 Jindřich (Emler 1876, 11), který někdy před tímto rokem zřídil v klatovském klášteře kapli sv. Doroty a nadal jí platem vycházejícím z Kosmáčova. Část Kosmáčova zůstávala při Soběticích a když se roku 1514 (do zemských desk vloženo r. 1543) bratři Aleš a Mikuláš Sobětičtí dělili o majetek, dostal každý polovici tvrzí Sobětic a Kosmáčova a polovici dědin a lesů k nim náležejících. Aleš posléze oba díly sloučil a jeho syn Václav se roku 1541 stal majitelem obou tvrzí (Sedláček 1893, 257, 258).

Kosmáčov byl tedy rozdělen na dva díly - na díl Jana Beňovského z Hunstruku sestávající na počátku 16. století ze čtyř pustých poddanských dvorů, který koupilo město Klatovy, a na díl s tvrzí, patřící vladykům ze Sobětic. V pobělohorských konfiskacích byly Klatovům zkonfiskovány dvory kmetů pusté v Kosmáčově s příslušenstvím, tak jak byly Klatovům v pokutě již roku 1547 odňaty a roku 1561 navráceny (Bílek 1883, 1105). Označení poddanských dvorů v Kosmáčově za pusté se automaticky opakuje od roku 1507, kdy je Klatovští koupili. Je těžké říci, kdy byly znovu osazeny - J. Vančura (1927, 354, 374, 377) uvádí, že roku 1547 byly Klatovům zkonfiskovány platy na lidech v Kosmáčově, k roku 1557 připomíná pustotiny kosmáčovské a k r. 1560 pustotiny kosmáčovské s platy tu po dvorech pustých. V roce 1633

byly již klatovské čtyři dvory v Kosmáčově obsazeny - osadníci se jmenovali Matouš Mašek, Vít Urbanů, Jiří Mašek a Jakub Kuneš (Vančura 1930 - 32, 56). Také Oldřich Sobětický a na Soběticích byl postižen pobělohorskými konfiskacemi - r. 1623 byl odsouzen a r. 1624 mu byl jeho statek Sobědice (tvrz a ves Sobědice s dvorem poplužním a 4 poddanými, s krčmou výsadní, lesy, rybníky atd. a též selský dvůr pustý a spálený ve vsi Kosmáčově) ponechán pouze ve správě (Bílek 1882, 561). V roce 1654 bylo v klatovské části Kosmáčova již 5 usedlostí (Doskočil 1953, 482), spálený selský dvůr patřící k Soběticím byl obnoven asi až po roce 1659, kdy byl sobětický statek přikoupen k panství Týnec (Bělohlávek 1985, 311) a rozdělení Kosmáčova trvalo až do konce patrimoniálního období, kdy zde 7 domů náleželo k panství královského města Klatov a jeden dům k panství Týnec (Sommer 1839, 13).

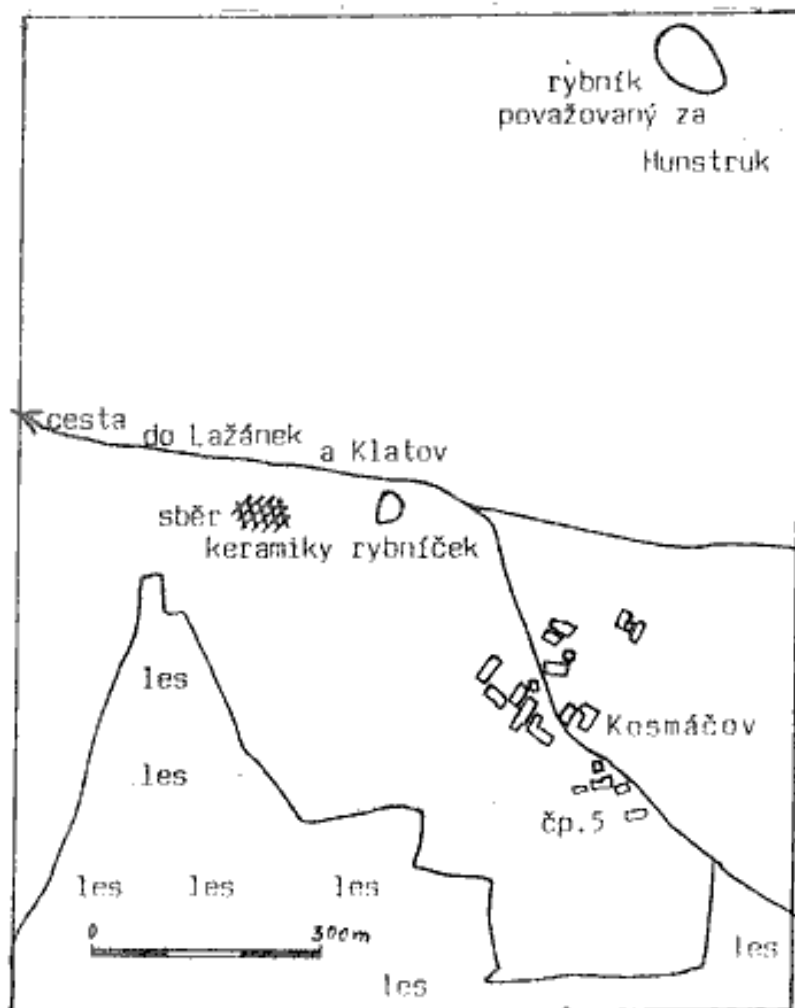
Výslovně je v pramenech uváděna v Kosmáčově jen jedna tvrz, patřící vladým ze Sobětic, a to až v první polovině 16. století. Teoreticky můžeme dojít k názoru, že stavebníkem tvrze v Kosmáčově byl Eglhard ze Sobětic, syn Glenglina ze Sobětic. V roce 1345 prodal Eglhard spolu s bratrem Albertem Těšetice, Albert pak asi žil v Klatovech, kde zasedal v městské radě (Vančura 1927, 107, 108) a Eglhard zřejmě získal od Jindřicha ze Sobětic sobětickou část Kosmáčova, kde si pravděpodobně vyzdvihl sídlo. Větev sobětických vladků na Kosmáčově nejspíše záhy vymřela a jejich sídlo s pozemky bylo nadále drženo k Soběticím (srovnej Sedláček 1893, 164). Původně největší díl Kosmáčova se postupně, snad odprodejem, zmenšoval. Další dva původní díly byly spojeny, ale v 15. století je postihla nějaká pohroma a zpusťly. Pusté poddanské dvory vlastnil na počátku 16. století Jan Beňovský z Hunstruku, sídlící v Beňovech západně od Klatov (Bělohlávek 1985, 30) a po něm město Klatovy.

Jak se zdá, byla tvrz sobětických vladků v Kosmáčově roku 1514 ještě obyvatelná - možná byla sídlem Mikuláše ze Sobětic. Je docela možné, že vzala za své v roce 1520, kdy městská vojska podnikala akce proti loupeživému rytíři Petru Sudovi z Řeneč. Aleš ze Sobětic byl jeho příbuzným a společníkem a jeho tvrz v Soběticích byla proto vojskem vypálena a pobořena (Bělohlávek 1985, 311; Vančura 1927, 288, 291). Podobný osud mohl postihnout i druhou tvrz sobětických vladků v necelé dva kilometry vzdáleném Kosmáčově. Sobětická tvrz byla obnovena, ale kosmáčovská nejspíše ponechána na pospas živlům. V roce 1541 je sice podle Sedláčka (viz výše) zmiňována, ale později na pozemcích k ní patřících hospodařil sobětický (týnecký) poddaný usazený v Kosmáčově.

Lokalizace tvrze sobětických vladků v Kosmáčově nebude tak jednoznačnou záležitostí, jak by se z úvodu této práce mohlo zdát. Tvrz je kladena na zahradu čp. 5 na základě údajů

J. G. Sommera (1839, 13), který se zmiňuje o slabých stopách hradu na zahradě sedláka Vacovského v Kosmáčově. Ves Kosmáčov je rozložena při cestě na svahu obráceném k severozápadu (je třeba mít na zřeteli, že nemusí jít nutně o původní polohu, neboť při obnovení vesnice mohlo dojít k posunu sídliště) a čp. 5 leží na nejvyšším místě vsi. Rozsáhlá zahrada, obklopující usedlost ze tří stran, je svažité, s výraznými terasami a velmi neklidným terénem. Z vizuálního pozorování nelze dnes opravdu vyvodit žádné závěry; zaujme jen ke stodole přiléhající vyrovnané místo, dosahující po svahu až 1,5 m převýšení, obsahující značné množství kamene. Podle obyvatel usedlosti však jde o místo, kde stával žentour. V usedlosti jsou chovány výpisky z archívů, pořízené příbuzným týkající se majitelů usedlosti od dob berní ruly. Podle nich lze čp. 5 ztotožnit s usedlostí sedláka Vacovského. Výpisky uvádějí jako prvního na této usedlosti sedláka jménem Mašek. Srovnáme-li s tím jména osadníků klatovské části Kosmáčova z roku 1633, můžeme říci, že dnešní čp. 5 nevzniklo na sobětické části Kosmáčova, ale na části Jana Beňovského z Hunstruku, později města Klatov.

Pan Řeřicha z čp. 5 si při práci na zahradě nikdy nepovšiml nějakých stop po Sommerem uváděných zbytcích hradu. "Hrad" stál podle pana Řeřichy asi 200 m ZSZ od okraje Kosmáčova, vlevo od silnice Kosmáčov - Lažánky, kde kdysi vyorával spousty kamene. V době



našeho průzkumu, zde byla rozsáhlá louka se zmeliovanou vodotečí a na místě označeném panem Řeřichou beztvare ploché vyvýšeniny a mělké prohlubně. Až do těchto míst sahá dlouhý a úzký výběžek sobětického katastru. Bylo - li ve zprávě Sommerova informátora omylem či špatným překladem zaměněno slovo zahrada za slovo pozemek, který patřil a zřejmě opět bude patřit k čp. 5, mohly se slabé stopy hradu nalézat právě na tomto místě. Lokalizaci kosmáčovské tvrze sobětických vладыků do této polohy podporuje také zpráva F. Nekoly (1933), který zachytil vypravování, že v louce hned pod Kosmáčovem se "uhodilo" na staré kruhové zdívko. Při dalším průzkumu v září 1992 byla část louky zorána a v popsaném místě se ve značně zvýšeném množství vyskytovalo kamenné a středověká zlomková keramika rámcově datovatelná do 13. - počátku 16. století. Nálezky uložené v Okresním muzeu v Klatovech posouvají osídlení tohoto místa asi o jedno století zpět oproti písemným zprávám o Kosmáčově.

Již F. Nekola (1933) vyslovil domněnku, že se toto tvrziště nazývalo Hunstruk. Soudil tak podle toho, že majitel kosmáčovských dvorů Jan Beňovský se psal z Hunstruku, a tvrdil, že Jan a Míka Hunstrukové (viz výše) obdrželi "nepochybně" své příjmení od tohoto tvrziště. Zdá se, že Nekolovu zprávu vzal za základ anonymní autor stati o tvrzi Hunstruku (Bělohávek 1985, 101), jehož vývody jsme uvedli na začátku této práce. Nevíme však, odkud získal informace o zbytečném sklepení a také jeho lokalizace se zcela neshoduje s našimi zjištěními; Kydlína leží od Kosmáčova severovýchodním směrem, zatímco "hrad" stával při cestě do Lažánek, ZSZ od Kosmáčova. Také o blízkosti rybníka Hunstruku se zde nedá mluvit - asi 150 m vzdálený rybníček u Kosmáčova není pod tímto jménem ve vsi známý. J. Vančura (1928 - 29) přiložil ke svému dílu "Mapu lesů a rybníků obec Klatovská", do níž zakreslil na vodoteč mezi Kosmáčovem a Lažánky několik bezejmenných rybníků a mezi Kosmáčovem a Kydlínou též několik rybníků, z nichž největší, vzdálený od Kosmáčova 800 m SSV, opatřil jménem Hunstruk. Co vedlo Vančuru k pojmenování rybníka, nevíme. Leží již na kydlínském katastru a není pod tímto jménem v Kydlíně známý. Zdá se, že právě tento Vančurův údaj způsobil anonymnímu autoru potíže při lokalizaci tvrze "Hunstruku".

Hunstruk se často vyskytuje v pramenech 16. a 17. století, ovšem jako pomístní jméno, nikdy jako hydronymum. Například v roce 1543 se mluví o louce v Hunstruku, přes níž se měl vozit kámen v Hunstruku (Vančura 1928 - 29, 1277, 1284), z čehož Vančura usoudil, že u Hunstruku byl lámán stavební kámen. V roce 1544 se předmětem transakce mezi klatovskými měšťany stala dědina s loukou a rybníčkem pod Hunstrukem, r. 1617 dědina k Hunstruku s loukou a dvěma rybníčky vedle cesty do Kosmáčova (Nekola 1933); Jiří Plechšmíd, který měl od klatovské obce v zástavě dvory v Kosmáčově, získal roku 1634 do zástavy také louku s oběma rybníčky pod Unstrukem (Vančura 1933 - 36, 673, 1013). Postupně pomístní jméno Hunstruk mizelo a dnes není v Kosmáčově (ani v Kydlíně) známé. Klatovští měšťané zřejmě

cestou do Kosmáčova minili cestu z Klatov, přes Lažánky do Kosmáčova, nikoli přes vzdálenější Kydlínu. Dostáváme se tak opět do luk pod Kosmáčovem, kam jsme lokalizovali kosmáčovskou tvrz. Podle kamene v Hunstruku a výrazu pod Hunstrukem soudíme, že se tak nazývala zalesněná výšina rozkládající se mezi Kosmáčovem a Soběticemi, nebo alespoň její severní část, která se svým zalesněným výběžkem přibližuje k lukám pod Kosmáčovem. Klatovští měšťané Hunstrukové či Huncrukové (srovnej Vančura 1927, 110) možná pocházeli od Rýna, kde existuje vysočina Hunsrück, tj. Vysoký hřbet (OSN 1897, 890). Osobou Mikeše - Míky Hunstruka byly pravděpodobně spojeni s Kosmáčovem a jejich příjmením mohla být označována výšina s lesem u Kosmáčova. Erbovní měšťan Jan Beňovský nemusel být nutně s Hunstruky příbuzný; mohl si zvolit predikát po této výšině, jako si jiný měšťan Pek zvolil predikát po vrchu Římků JZ od Klatov (srovnej Sedláček 1893, 165). Zdá se tedy, že tvrz jménem Hunstruk nikdy neexistovala.

V 16. století bylo několik měšťanů z Klatov povýšeno do šlechtického stavu a zvolili si predikát "z Kosmáčova". U některých z nich je možné prokázat, že v okolí Kosmáčova vlastnili pozemky. Tak byl roku 1543 povýšen Havel Šamša z Kosmáčova, roku 1555 Pavel Jelítko, který se potom psal Radoňovský z Kosmáčova, roku 1572 se psal z Kosmáčova Pavel Křížek, r. 1583 byli povýšeni Albrecht Růženský z Kosmáčova a Jiří Slánský z Kosmáčova. Z Klatov zřejmě pocházeli pražský měšťan Jan Klatovský z Kosmáčova (1562), domažlický měšťan Jan Bělehradský z Kosmáčova (1590) a na konci 16. století připomínaný jindřichohradecký měšťan Jan Čech z Kosmáčova (srovnej Vančura 1928 - 29). K přijetí predikátu po Kosmáčově je možná inspirovaly tehdy ještě jisté výrazné pozůstatky kosmáčovské tvrze sobětických vладыků v lukách pod Kosmáčovem.

Uvědomujeme si, že naše závěry ohledně kosmáčovských tvrzí jsou do značné míry hypotetické a uvítáme každou informaci, která by je mohla podpořit nebo vyvrátit.

#### Literatura:

- Bělohávek, M. a kolektiv 1985: Hrad, zámky a tvrze v Čechách na Moravě a ve Slezsku IV. Praha.  
 Bílek, T. 1892, 1893: Dějiny konfiskací v Čechách po roce 1618 I. II. Praha.  
 Doskočil, K. 1953: Berní rula 2 - popis Čech r. 1654 I. Praha.  
 Emler, J. 1876: Ein Bernaregister des Pilsner Kreises vom Jahre 1379. Prag.  
 Kudrnáč, J. 1984: Kosmáčov, okr. Klatovy. Výzkumy v Čechách 1980 - 81. Praha.  
 Nekola, F. 1933: Příspěvek k poznání někdejšího hospodářství rybníčného v Klatovech, Šumavan LXV, č. 94. Klatovy.  
 OSN - Ottův slovník naučný XI, 1897. Praha.  
 Sedláček, A. 1893: Hrad, zámky a tvrze království českého IX. Praha.  
 Sommer, J. G. 1839: Das Königreichs Böhmen; statistisch - topographisch dargestellt VII. Prag.  
 Vančura, J. 1927, 1928 - 29, 1930 - 32, 1933 - 36: Dějiny někdejšího královského města Klatov I/1, I/2, II/1, II/2. Klatovy.

P. Rožmberský - M. Trachta

potřebou jenému zaměřit. Zdá se proto, že neopraktičtější je přenechat každému objektu zařazenému do jedné skupiny druhů, tzv. zámek apod. i rozdíly sama o sobě někdy velice složité (zvláště u dřevěných hradiš) vyjítci stavět ze 16. století a podobně charakterizovat slovně stav zachovalosti místo rozmlňování každého typu do dalšího skupin.

Díky velice vyhodnocenému a zvláště se považovat, ať tyto údaje soupisem základní literatury o objektu existuje-li, soupisem publikovaných nebo ubožněněl starých plánů či mapách zinněm, nákresem apod., soupisem starých vyobrazení včetně místa uložení apod. jen takto pojaty soupis památek sáhl je na dostatečně tvrdou soustředěnou bádu a památek sáhl skutečně "zivotaschopný", neboť příměší všechny základní údaje o objektu, které mohou být jeho zaktualizovány či doplněny.

Z výše uvedeného spíše pak usav o vypracování hlavy, než zásad pro vytvoření skutečně "akceschopného" seznamu vyplývá několik základních myšlenek. Předně je jasné, že takový seznam může vytvořit pouze práce pro určitý region, abychom ne neopř. pro celou bývalou krajinu nebo dokonce celou republiku. Jedná se o typ práce vysloveně týmové, která má úspěch záviset pouze při spolupráci více lidí, ovšem s jedním cílem a vstupuem pro všechny. Účastníky na práci ukol zasahují také jednotlivci. Musí být vytvořeno dvěma - třemi lidmi, kteří všechny údaje o předané poznatky upraví do jednotné formy zapsat a zanesou je zvláštním formou (kartičky, datahace apod.) seznamu. Takováto spolupráce ovšem předpokládá určitý vklad do začátku a rovnocenné vystupy pro všechny zúčastněné. Kromě výše naznačených teoretických úvahů má také nutné zodpovídat, to rovněž znamená soustředěné poznatky všech zúčastněných, sestavit základní seznam a rovněž vhodné zvláštní formou spolupráce a práce sdělovat, doplňovat a rozvíjet podle předem stanovených kritérií.

Bylo by možné ještě dále popisovat, konkretizovat a upřesňovat další aspekty práce při vytváření soupisu památek sáhl, je evidentní, že takto pojaty práce a vytvoření seznamu přinese celou řadu předpokládaných i nově se objevujících potíží. Jedno je však jasné. Z výše řečeného vyplývá, že seznam památek sáhl pojaty úsudek tradiční, podle staršího způsobu (dřívější soupisu, dříve je nevyhovuje. Toto hodnocení se však týká hodnotitel rovněž seznamu jako P. Rauduse, a kterému byla řeč na samém počátku tohoto příspěvku. Pokud měl autor příspěvku možnost sledovat alespoň část tohoto soupisu loktes Chlebi a Jilavý místo Praha, od starších seznamů se odlišuje vlastně jen tím, že ve známých případech je rozšířen o krátec formulovanou lokalizaci. To je oproti staršímu rozhodně posun vpřed, avšak dnes již nepostačuje ani to. Seznam tak vlastně opakem všechny nedodky starších seznamů. Velice zajímavá je však práce výř. Další řada zájmem či badatelé o památek sáhl se již dlouho snaží vytvořit dobré teoretické východisko k vytvoření seznamu, ale přitom tu je takový pokus byl včetně jeho publikování v časopis.

Jan na přelomu let 1941 / 1942 vydal v časopise Sudeta (Neme Fudge Bend 2) příspěvek od Volkmaru Henschke Vorarbeiten für eine vorgeschichtlichen Burgenatlas des Sudetenlandes tedy Přípravné práce pro vytvoření atlasu předhistorických hradiš na území Sudet, str. 127-133). Tento příspěvek je v přímé své půlstoleté stáří, stále velice cenný, neboť ukazuje, že již tehdy se snahy badatelů nabyly systému, které my dnes znovom a pracně odkrýváme.

Celou práci byla započívána Úřadem pro předhistorii v Teplicích (Amt für Vorgeschichte), neboť první určení přípravnou a započívání práce ne vytvoření tohoto atlasu, ale zejména, že již tehdy se počítalo o možnosti a to zvláštní okreseňské spolupráce sáhl. Pro to měly být vytvořeny karty s předhistorickým kulturním k vyplňování základních údajů. A právě zde je nos o možnost velice zajímavého hleda. Každá karta obsahovala krátké přehledné určení, nebo každé lokality (krájec, okres, přehled kartě - listy památek, zejména město lokalit rovněž popis, lokalita (pohled v krajině, typ objektu, význam, vlně hroty, technika výstavby apod.), vlně zachovalost lokality (magnetické pozemku, pro kterou se nachází, soupis, měřící, jejich data, úroveň literatury o lokalitě, všechny údaje o zaměření lokality, vlně. Neobtěžnost sestavení karty byl plán nebo alespoň náskok lokality.

Přímou o příspěvku pak byly také pro spolupráce ovšem, a to možná nepodmíněně, zvláštního zaměření lokality, nebo alespoň o potažení podle plánu či nkresem.

Dotkla se tedy o příspěvek velice pozorně, neboť možná se snahy badatelů před více než půlstoletím o vytvoření seznamu, to ovšem se pokračování rovněž tím.

Proble výše naznačených nových požadavků na zpracování památek sáhl a ovšem, že jak bylo u. tento vlastně nevytvoril žádný seznam, zdá se, že předsněší termín nazvu výsledku práce je již ne seznam, ale katalog. Můžeme pak ovšem konstatovat, že teprve po vytvoření takového katalogu lze sestavit pouze přesný seznam lokalit s památek sáhl, tedy takový seznam, kterému vše zájmele místo toho, aby jim vše kamělo. Na tomto pohledu bude muset být vlněno ještě mnohé teoretické práce před tím, než budeme moci přistoupit ke skutečné tvorbě praktické práci na vytvoření katalogu a později rovněž seznamu památek sáhl.

Cílem tohoto příspěvku rozhodně nebylo zodpovídat všechny vědecké otázky, vedoucí k teoretickému návodu, jak vytvořit katalog. To ani nebylo možné. Autor chtěl jen nastínit některé základní okruhy problémů, které před budoucím zpracováním budou stát. Největším oceněním jeho práce bude pak rozhodně to, podaří-li se vyvolat na dané téma bohatou diskusi. Vždyť právě takovým způsobem bude možné dobit se záhy ke konkrétním výsledkům a přesně k práci na vytvoření tolik potřebného katalogu. A přitom stránky našeho periodika k tomuto přání veličiny!

J. Ulbrich

kde místní JZD skladovalo sůl.

Je zde vystaven historický nábytek, dílna starých perleťářů, která zároveň sloužila za kuchyni i ložnici, perleťářské výrobky i perleťářské stroje (Žirovnice je pověstná perleťářskou výrobou). Nachází se zde i historické zbraně, středověká keramika, někdejší křalcovské stavy, ale i poklad mincí z blízkého lesa Budína, který zde byl zakopán patrně na počátku třicetileté války a byl zde objeven náhodou roku 1924 při sázení stromků. Na zámku je i stálá galerie obrazů Jana Havlíka, které daroval městu. V depozitáři "solnici" zůstává však ještě velké množství historických muzejních exponátů - město nemá peníze na skleněné vitríny... Nedávná expozice zrušená v lednu 1990 (revoluční a dělnické hnutí a výstavba socialismu v Žirovnici) vyšla město na 2 milióny korun. Libreto nové expozice vytvořil zdarma amatérský regionální historik Stanislav Veselý. V poslední době se začínají objevovat úvahy (dokonce i v regionálním tisku) o znovupostavení zámecké hlásky na základech hlásky původní. Roku 1910 koupilo město Žirovnice od hraběte Leo-

polda Šternberka žirovnický velkostatek i se zámekem. Vež však potřebovala menší opravu, která byla odhadnuta na 2000 zlatých. Tolik peněz se však zdálo místním radám hodně. A tak hlásku, o které básník a rodák z nedalekých Počátek Otokar Březina napsal, že jako vztyčený prst vévodí širokému okolí, nechali roku 1917 zbourat v domění, jak naopak zbohatnou prodejem kamene z věže. Ukázalo se však, že kámen měla jen v obvodovém zdivu a vnitřek byl sypaný. Za zbourání nakonec zaplatili šest tisíc zlatých.

Nedílnou součástí zámku je i budova špýcharu postavená v roce 1707 Šternberky. Je dosud spojována s nerudovskou otázkou "Kam s ní?". O jejím osudu mělo rozhodnout ministerstvo kultury a cestovního ruchu, které přislíbilo vypracovat studii na záchranu a využití této historické stavby. První úvahy naznačovaly možnost zřídit ze zámeckého špýcharu hotel pro zahraniční návštěvníky. Zatím byla alespoň v roce 1992 opravena krytina střechy, což zamezilo dalšímu chátrání tohoto zámeckého souseda.

J. Hrnčíř

## Hrádek u Tatobit

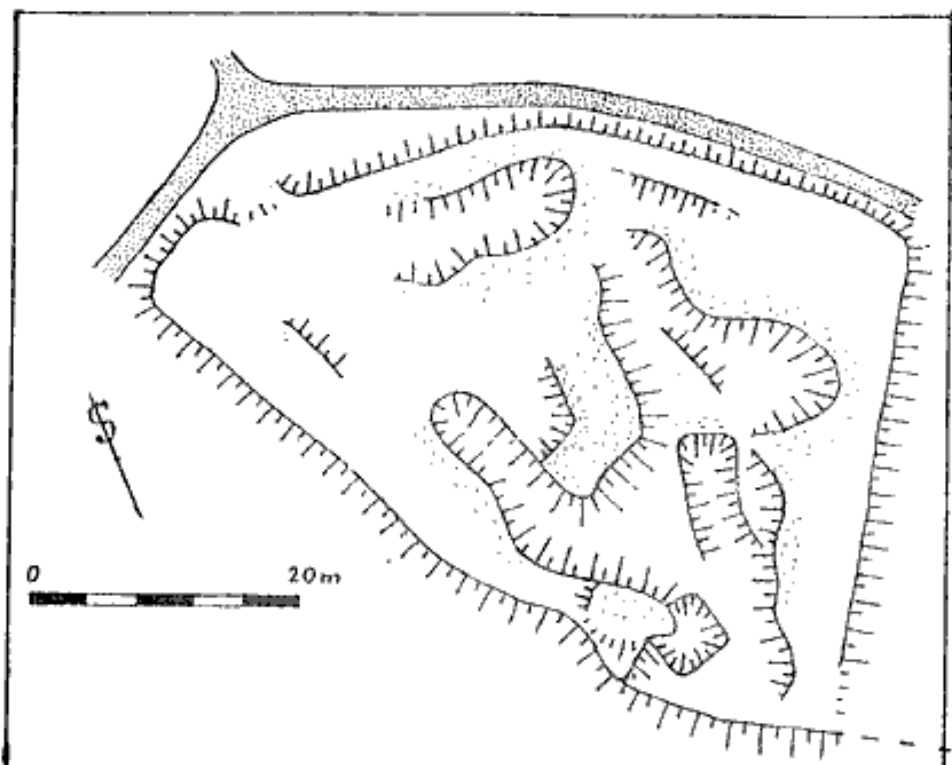
Dva kilometry jižně od vrcholu rozložitě hory Kozákova na Turnovsku se nachází téměř neznámá lokalita Hrádek (ZM 1 : 50 000, 03 - 32 Jablonce nad Nisou, 383 mm od Z. s. č., 35 mm od J. s. č.). Podle tatobitského badatele dr. Ctibora Mařana zde stávala tvrz Jechostřebky, s jistotou však můžeme tvrdit, že zde tvrz bližší neurčeného názvu skutečně stávala.

Polohu Hrádek objevíme snadno při osadě Zelinka v katastru Lestkova pod Kozákovem. Východním směrem při cestě od silnice je neveliký lesík v podobě nízkého pahorku. Zde se nacházejí pozůstatky viditelné fortifikace, nepřesahující svými rozměry 40 x 50 metrů. Tvrziště budí nepříliš dobrý dojem terénní nepřehlednosti, způsobenou rabováním písčité zeminy na jeho ploše.

Jádro stavby vzniklo na pevném pískovcovém podkladu. Dnešní rozměry 20 x 8 - 14 metrů jsou při současném stavu pouze zbytek původní plochy někdejší vnitřní zástavby. Povrchový průzkum neobjevil sehemnějších pozůstatků zděných nástaveb či zakotvení dřevěné konstrukce. Kolem jádra obíhal venkovní val, zachovaný dnes jen na

několika místech. Prostor mezi jádrem a valem tvořil okružní příkop či spíše jen parkán. Podle staré tradice měla tvrz ležet obklopena soustavou dvou nebo tří rybníčků, podle terénu rozdílné výškové úrovně.

Vstup do tvrze byl patrně orientován na hospodářské příslušenství. To se podle nálezů četné keramiky nacházelo na jihozápadní straně tvrze. Do roku 1987 byla



Hrádek u Tatobit. Tvrziště s cestou (stav z roku 1985).



pokračováním tvrziště na jihozápad mez, posléze zemědělcí rozoraná. Rovněž na tvrzišti došlo k některým negativním vlivům, rozvoji menšího smetiště.

Proto počátkem října 1988 přistoupil někdejší archeolog okresního muzea Českého ráje v Turnově promováný historik Jan Kosina k menšímu záchrannému výzkumu v prostoru tvrziště. Za pomoci členů Klubu přátel historie v Jilemnici byly provedeny dvě menší sondáže. Jedna na vrchole jihozápadní části valu, druhá v doměném příkopě mezi první sondou a vnitřním jádrem. Výsledkem byla ověřená skutečná přítomnost valu, avšak i zjištění, že předpokladaný příkop není zanečen zeminou, avšak jeho dno tvoří v daném úseku písčité skála. Výškovou úroveň vůči valu mohlo jít o parkán, nikoliv příkop.

Hlavním zjištěním záchranného výzkumu byla přítomnost středověké keramiky obdobné početnějšímu

nálezu ze sousedního pole na jihovýchodě. Svým stářím lze zařadit bezpečně do první poloviny 14. století. V této době měla existovat tvrz či sídlo Jechostřeby.

Jechostřeby jako sídlo jsou doloženy pro počátek 14. století, jako jediný doklad je predikát "Zdeslav de Juchosirb et de Zabirdowicz" z roku 1325. Zdeslav z Jechostřeb z rodu valečovského byl mezi jinými pohnán Vokem z Rotštejna k zemskému soudu pro způsobené škody. Ves Jechostřeby měla být původně příslušenstvím hradu Rotštejna a v 15. století náležet k vladyctví v Sekerových Loučkách, v 16. století připojena k panství Hrubá Skála. Ještě roku 1514 tu trvaly dva dvory knětské a ves pustá. Vesnice se připomíná znovu v letech 1543 a 1622. K jejímu zničení došlo v průběhu posledních let třicetileté války. Na zaniklou ves upomíná název Na pustině západně od Hrádku.

Z. Fikera

Diskuse:

## K soupisu panských sídel

Se zájmem sleduji již opakující se články na téma problematiky soupisu panských sídel. Rozhodl jsem se napsat i svůj názor.

Ku vzniku tak obsáhlé práce, nazvějme jej lexikonem, bude nutné zapojit co nejrozsáhlejší počet odborníků, amatérů, ale i osob které dokáží třeba jen díky znalosti svého okolí dodat nové informace. Za pomoci nezbytné výpočetní techniky bude nutné vytvořit vedoucí štáb, zpracovávající veškeré informace. Na to se ovšem dnes nedostává možnost, na prvním místě finančních prostředků. Odkládat však zcela vše na pozdější dobu není také rozhodně řešení. Neustále dochází k narušování terenních situací, to se potom týká neznámých či sporných lokalit. I těmto je nutné věnovat náležitou pozornost, mnohé z nich jsou skutečnými relikty naší historie. Dnes máme již značné množství vedoucího materiálu a informací, které leží i bez hlubší odezvy v rukách právě neodborníků a brozí, že tyto údaje nedosáhnou svého zaznamenání. Tím chci říci, že k soustředování informací by mělo vzniknout centrum, které by přijímalo veškeré zprávy týkající se panských sídel. Potom i za cenu, že budou ukládány a nebudou hned zpracovány.

Nový vědní obor, nazývaný hradologie zatím nevyřešil problém rozškrtání panských sídel na hrady, zámky, tvrze, dvorce a mezi jinými třeba sídla manů, šlechtické domy ve městech a hlavně predikáty blíž neurčených sídel. To je jeden z problémů případného lexikonu. Bude nejprve nutné utvořit úplný seznam

evidovatelných objektů. Tam potom budou patřit středověké fortifikace o kterých není jisté, zda vůbec tvořily panské sídlo, účel mohl být obranný, příkladně předsunutá opevnění a strážště. Bohužel tam bude muset patřit i takový objekt, který dnes třeba ještě ani neexistuje. Romantickým hradním stavbám a sídlům dnes žijící šlechty není konec. Teprve potom bude možné dělat podskupiny, třeba oddělit zcela dokazatelné stavby obranné.

Za doplňující skupinu bych považoval soubor sídel nelokalizovatelných, doložených pověstmi a nebo objekty, které se pouze předpokládají. Mnohé vesnice středověku se skládaly z řady dvorců, náležející drobným zemánům či manům (za příklad Soudní kniha města Jičína, Menčík F. 1898), kde je zarážející velký počet osob s predikátem tamní vsi. Podle získávání více spolehlivých informací by se tyto nechaly případně zařadit do hlavního seznamu lexikonu panských sídel.

Za základ celého lexikonu bych přijal práci Petra Randuse, která by se stala osou celé práce. Pod zvláštním indexem každého sídla by se ku každému sídlu vedla ve zvláštním archivu veškerá dokumentace, nezařazená pro přehlednost v hlavním rejstříku lexikonu.

To je můj amatérský názor a je na dalších, aby posoudili jeho přednosti a jeho nedostatky. Věřím, že nebudou poslední, kdo se k danému problému vysloví a navrhnou jak tyto další teorie změnit ve skutečnost. Tu si jediné musíme přát.

Zdeněk Fikera

## Už jste četli...?

P. Křtíček - M. Řezník: Hrady, zámky a tvrze na Královéhradecku.

Vydala Společnost ochránců památek ve východních Čechách. Hradec Králové 1992. (144 stran formátu A5, přiložena orientační mapa)

Publikace připravená pod patronací Společnosti ochránců památek ve východních Čechách představuje další příspěvek k systematickému poznávání stře-

dověkých panských sídel ve východních Čechách. Pojednává o stovce hradů, zámků a tvrzi na území dnešního okresu Hradec Králové, i když v ojedinelých případech zachycuje i lokality z území okresů sousedních (Jičín, Pardubice). Většinu zpracovávaných lokalit tvoří tvrze zachovalé buď jen ve stopách valů a příkopů nebo zaniklé úplně, zachovalá tvrz je jediná - Dohalice. Hradů bylo na území Hradecka poměrně málo - pouze Hradec Králové, Chlumec nad Cidlinou, Nový Bydžov a Rotmberk.

Naopak větší počet zámků (20) hlavně z 17. a 18. století, většinou architektonicky nevýrazných staveb. Několik sídel ovlivněných historizujícími slohy zde vzniká i v 19. století, např. Hrádek u Nechanic, Chotělice a Podlesí. Každé ze zpracovaných hesel zachycuje jednak historii objektu (hlavně změny vlastníků, v menší míře, želez, samotný architektonický vývoj panského sídla) a to hlavně na základě literatury a dále se pokouší zachytit současný stav objektu, v případě zaniklých lokalit alespoň jejich místo. Zde vycházejí autoři hlavně z terénního výzkumu. Za určitý nedostatek je nutno považovat fakt, že zvláště lokalizace zcela zaniklých objektů není jednoznačně upřesněna uvedením parcelních čísel, případně náčrtkem zachycující situaci na základě katastrální mapy či indikační skizi patřící k tzv. stabilnímu katastru z 30 - 40 let minulého století. I přes to je řada lokalit v této práci poprvé přesněji popsána a umístěna do terénu. Popisované lokality jsou řazeny abecedně na str. 3 - 104. Zajímavá je kapitola k možnému výskytu dalších sídel (str. 105 - 106) zabývající se některými spornými lokalitami hlavně hodnocení nejasných údajů z literatury, místa podle nichž je užíván profilát, ale sídlo není přímo doloženo. Je pochopitelné, že při zpracování stovky středověkých panských se někde objeví drobné chyby a nepřesnosti. Tak např. je sporné uvádět románskou tvrz v Plačicích, když není doložena ani písemně ani architektonickými prameny (existence je prokázána až v době husitské, str. 63), klášter vznik tvrze v Obědovicích už do 12. století (str. 59). Problematická je existence tvrze v Praskačce, na str. 66 jsou však uvedeny údaje, které jsou přebírány z literatury, kde však jsou nesprávně interpretovány některé písemné prameny, sporná je také existence dvou lokalit Třesice a Třesík (str. 99 - 100) a rovněž je sporná také existence tvrze ve Vysočanech (str. 101). Tyto nepřesnosti však celkově úroveň práce nijak nesnižují.

Pokud jde o celkové provedení zasloužila by si tato práce kvalitnější papír i celkově kvalitnější tisk a reprodukci fotografií. Za hlavní nedostatek vybavení práce je však nutno považovat již zmíněnou absenci plánků tvrzí, různých architektonických náčrtů a případně i reprodukci starších vyobrazení zvláště pak zaniklých a výrazně přestavěných objektů. Existence těchto vyobrazení je připomínána v textu.

Zájemci si mohou uvedenou publikaci objednat na adrese: Společnost ochránců památek ve východních Čechách, Pospíšilova č. 324, 50003 Hradec Králové za 26 Kč.

F. Musil

**Archeologia historica 17/92**, vydaly Muzejní a vlastivědná společnost v Brně a Památkový ústav v Ústí nad Labem, 1992. Cena publikace je 105,- Kčs. Z obsahu: str. 133 - 139, V. Razím: Kastel středoevropského typu?; str. 141 - 152, T. Durdík: Archeologické doklady hrázděných konstrukcí na českých hradech, 13 obr.; str. 153 - 161, B. Nechvátal: Pokračování revizního archolog. výzkumu na knížecí a královské akropoli na Vyšehradě (1989 - 1991), 5 obr.; str. 163 - 175, F. Gabriel - P. Macek: Stavební vývoj hradu Valdštejna, 3 obr.; str. 177 - 187, P. Chotěbor: Tvrze v ikonografických pramenech, 13 obr.; str. 189 - 204, M. Plaček: Hradby středního Podvíví, 14 obr.; str. 205 - 223, J. Kohoutek: Hrad Lukov - jeho

význam ve fortifikační architektuře vých. Moravy, 14 obr.; str. 225 - 232, V. Goš - J. Karel: Tvrz v Rýmařově (okr. Bruntál), 4 obr.; str. 233 - 243, P. Kouřil: Sídlní komplex Štandl - Lipina u Frýdku - Místku, 6 obr.; str. 245 - 251, J. Unger: Dvě nedokončená šlechtická sídla z 13. století na jižní Moravě, 5 obr.; str. 253 - 262, M. Ruttkay: Příspěvek k poznání malých středověkých opevnění na juhozápadnom Slovensku, 8 obr.

J. Hrnčíř

Koncem roku 1992 vydalo Ministerstvo zemědělství ČR v Praze v tiskárně Josef Kohoutek Trutnov publikaci Jiřího Uhlíře, profesora Střední lesnické školy v Trutnově "Bibliografie lesnického školství na území Československa v letech 1969 - 1992". Ačkoliv název bibliografie se může pro zájemce o hrady a zámky zdát naprosto vzdálený, jsou zde uvedeny i bibliografické záznamy týkající se panských sídel. Pod č. 1056 - 1075 (s. 123 - 125) je uvedena velmi podrobná bibliografie hrádka Rechenburka, který se nachází v poleší Střední lesnické školy v Trutnově. Bibliografie zachycuje hlavně práce týkající se jeho výzkumu v 70. letech. Pod č. 2421 - 2423 (s. 249) jsou uvedeny bibliografické záznamy vztahující se k dnes želez v cizinci ležícímu záměčku v Remetských Hámroch (okr. Ml) a týkající se jeho změny v lesnickou školu a požáru v roce 1956, který objekt zcela zničil.

F. Musil

**Nabídka publikací Západočeského muzea v Plzni** (výběr pro členy KASu). Objednávky budou vyřizovány až do vyčerpání zásob. Publikace lze zakoupit přímo v muzeu, nebo písemně objednat na adrese: Západočeské muzeum v Plzni, Kopeckého sady 15, 30155 Plzeň. K uvedeným cenám je nutné připočítat částku za poštovné.

V. Měcl - Předměstská a románská architektura v západních Čechách (62 str., 24 str. příloh) - 12 Kč. D. Braunová - Renesanční a barokní emailové sklo (114 str., 36 str. příloh) - 15 Kč. D. Braunová, H. Hejčlová, M. Hus - Drobné umělecké a dárkové předměty v historii věků (40 str.) - 5 Kč. F. Frýda - Plzeňská městská zbrojnice I. (39 str.) - 11 Kč. Z. Procházková - Soupis historických náhrobníků okresu Domažlice (72 str.) - 25 Kč. Castellologica bohemia 1 (380 str., 16 str. příloh) - 80 Kč. Gotická, renesanční a barokní plastika ve sbírkách Západočeského muzea (5 str., 10 fot.) - 10 Kč. Sborník č. 1 - Tisíc let Staré Plzně. (z obsahu: Turek: Úloha staroplzeňské Hůrky v počátcích dějin západních Čech. Hejna: Výzkum na hradišti Stará Plzeň 1972. Beneš - Richter: Příspěvek k osídlení St. Plzně ve 13. st. Doubová: Archeologické nálezy na území St. Plzně. (94 str., 53 obr. příloh.) - 5 Kč. Sborník č. 2 - Středověké sklo v západních Čechách. (134 str., 36 obr. příloh) - 10 Kč. Sborník č. 5 - Historie. (z obsahu: Bařtová - Bařta: Slovanské osídlení v povodí horní Radbuzy. Frýda: Typologie středověkého skla. Rožmberský: Nově zjištěné tvrzíště u Únětice. Rožmberský: Tvrziště u Hořehled. (107 str.) - 15 Kč. Sborník č. 6 - Historie. (z obsahu: Hus: Plzeňská mincovna ve středověku. Frýda - Rožmberská: Středověké odpadní jímky z Kašperských Hor. Hazlbauer - Frýda: České rohové reliéfní kachle 15. století. (103 str.) - 15 Kč. Sborník č. 8 - K 80. narozeninám M. Andrlové - Doubové. (24 příspěvků převážně s pravěkou a slovanskou tematikou) 202 str. - 30 Kč.



## Z hradů, zámků a tvrzí

Dne 7. 11. 1992 vznikl Sbor pro záchranu hradu Lanšperka (okr. Ústí nad Orlicí), navazující na stejnojmenný spolek vzniklý roku 1944 a zaniklý v 50. letech, který organizoval první výzkumy a úpravy hradu. Cílem nového Sboru je pomoc při opravě a údržbě hradu a jeho využití. Sbor již nechal vypracovat projekt na opravu Lanšperka a postupuje v dohodě s vlastníkem objektu, s referátem kultury OÚ a v souladu se zákony na ochranu památek. Zájemci o členství ve Sboru obdrží bližší informace, stanovy a přihlášku na adrese: Sbor pro záchranu hradu Lanšperka, Radim Dušek, Lanšperk 55, 56101 Hnátnice.

Na Nový rok 1993 byl požárem zcela zničen lovecký zámek Černá Voda (obce Orlické Záhoří, okr. RK), který stával na severovýchodním svahu Orlických hor nad Orlickým Záhořím. Dřevěnou jednopatrovou budovu postavili v 2. polovině 19. století majitelé okolních lesů náležejících k panství Rychnov nad Kněžnou Kolovratové - Krokovští. V roce 1948 jim byl znárodněn, potom sloužil i k pobytům některých prominentů bývalého režimu (např. Lubomír Štrougal), v roce 1992 byl v rámci restituce vrácen Kryštofovi Kolovratovi. Bližší informaci o požáru přináší týdeník Listy Podorlicka 2, 1993, č. 1 a 2. F. Mušil

Zámecký areál v Toužimi (okr. Karlovy Vary) byl začleněn do projektu a. s. Sířela - Golf vzniklé v roce 1991 jako společný podnik města (majitel zámku) a švýcarské firmy Vontobel EC Consulting Group AG Zürich. Areál by měl být zázemím pro golfové hřiště (ubytovací a stravovací kapacita, kulturní a společenské centrum). Předpokládá se obnova Horního zámku do historické podoby (dostavba patra), založení nového parku v údolí Sířely (původní plocha zámeckého parku byla v nedávné době zastavěna sídlištěm) a obnova Zámeckého rybníku. Rekonstrukce zámeckého areálu se však předpokládá až po vybudování a zprovoznění golfového hřiště. Toužimský zámek byl zahrnut do nedávno vyhlášené městské památkové zóny a do programu její regenerace.

V uplynulém období se veškerá pozornost věnovala jen Dolnímu zámku, ostatní části chátraly. V kritickém stavu je sířela cenného Horního zámku (je zchátralá, poškozená nedávným požárem). Obdobná situace je i u bývalého zámeckého pivovaru. V tomto roce by měly být zahájeny opravy (odstranění náletové zeleně, vyklizení odpadků apod.). Využití areálu je v současné době minimální (městská lidová knihovna, občasné koncerty na nádvoří).

J. Schiert

Zámek v Oseku (okr. Rokycany) byl navrácen oprávněným majitelům. Byla opravena střecha a provedeny další údržbové práce. V současnosti je zámek na prodej.

P. Rožmberský

Při našem výjezdu na Tábořsko 18. na 19. září jsme zavítali na hrad Choustník. Na jižní straně ve svahu pod

palácem, v místě středověkého smetiště byly zjištěny amatérské výkopy. Nálezově bohatá situace pomalu zaniká díky zájmu některých "návštěvníků" a značné sypkosti půdy. Nedojde-li v nejbližší době k zajištění nálezové situace bude značně znehodnocena.

Zřícenina hradu Orlika nad Humpolcem loňské léto ožila nebývalým ruchem. Konečně byla započata plánovaná rekonstrukce zřícenin hradu. Prvotní problémy se sháněním schopných dělníků se naštěstí podařilo zvládnout a tak po čtyřech měsících prací se nad povrch znovu objevily objekty při první hradní bráně a bašta na jihovýchodní straně hradu s částí parkánové zdi. Při odkryvu sutin byly nalezeny zbytky chlebové pece, která čeká na opravu. Stavbu provádí firma HORA - Nuzbely podle projektu ing. Vinaře - Markus - Praha. Na stavebně - historickou stránku oprav dohlížel dr. ing. J. Muk. Oprav se vydatně účastnili nynější členové KAS Humpolec.

Do dnešní doby byl zpracován polemičkový SHP a ve stadiu dokončení je projekt využití areálu hradu od ing. Vintře na němž se pobočka Humpolec větší měrou podílí.

KAS Humpolec

Novým správcem hradu v Lokti nad Ohří se z deseti účastníků výběrového řízení stal Václav Lojtník, ředitel nadace na obnovu této historické památky. Hrad, o němž první zprávy pocházejí z roku 1234, se před časem v restituci vrátil do městského majetku Lokte. Město si od nového správce slíbilo co nejrychlejší opravu památky, která je pro veřejnost asi 20 let prakticky uzavřena. Radnice chce na rekonstrukci postupně uvolnit čtyři miliony korun a shání další sponzory, kteří by na obnovu hradu přispěli významnější částkou.

Zatím nezjištěný počet medvědíat se v lednu 1993 narodil v příkopu českokrumlovského zámku osmileté medvědičce Kateřině a o rok staršímu Vokovi. Kolik potomků přivedla Kateřina na svět, bude možno zjistit až tři měsíce po porodu, kdy medvědičce poprvé vyvádějí svá mláďata z doupat. O mláďata z předcházejících vrhů se Kateřina nedokázala postarat. Medvědi jsou v příkopu zámku v Českém Krumlově chováni prokazatelně již od 16. století.

Nejméně patnáctimilionové hodnoty zámku v Trhanově na Domažlicku zachránil včasný zásah šesti hasičských sborů z okolí, které 13. 1. 1993 hodinu po půlnoci úspěšně bojovaly s požárem dřevěné stodoly bezprostředně u zámku. Shořelo 60 tun slámy a valník, poničena je stodola. Trhanovský zámek z roku 1677 byl sídlem proslulého Lomikara, který dal popraviti jednoho z obránců chodských privilegií Jana Sladkého - Kozímu. Dnes je v zámku galérie obrazů Jaroslava Špilára.

Čemínský zámek (okr. Plzeň - sever), který je v majetku tamního statku, bude v rámci restituce vrácen bývalým majitelům - Mašínům.

z tisku Z. Blaheta

kových článků dává na vlastní náklady kopírovat. Knihovnu zatím využívají jen členové pilsenské pobočky tak, že si publikace osobně vypůjčovali v Plzni. Františkánské 13. Knihovna by však měla sloužit všem členům klubu. Kdo by měl zájem o výpůjčku nejdříve na dva měsíce a nechtěl by o žádání publikaci osobně vyzvednout, může si o to napsat na adresu Karty. Poštovné však bude hrazeno vypůjčovateli.

Následující seznam publikací knihovny KASu obsahuje číslo, pod nímž je tekovno vedena a zkratkovitě autora a rok vydání: 1-Šumek: Pohledka opevnění města, 1982. 2-Zpravodaj Krájského muzea východních Čech V.1975/1. 3-Zpravodaj KMVČ VI.1979/1. 4-Zpravodaj KMVČ XII.1985/1. 5-Rožmberský: Zámek vsi Klátovska, 1986. 6-Durdík: Průzkum hradu Kozího hřbetu, 1983. 7-Mapa kult. památek, 1985. 8-Acta regionalia, 1965. 9-Herout: Století kolem nás, 1965. 10-Zpravodaj KMVČ XI.1984/1. 11-Zpravodaj KMVČ X.1983/1. 12-Zpravodaj KMVČ IX.1982/1. 13-Zpravodaj KMVČ XII.1985/1. 14-Zpravodaj KMVČ XIV.1987/1. 15-Smutka:Švéradice, 1989. 16-Pilzeňsko 1926/2. 17-Muzejní listy z Podbláncka, 1989/duben. 18-Ml. z Podbláncka 1990/2. 19-Sedláček: Rokycanský areál, 1976. 20-Výzkumy v Čechách 1984-85, 1987. 21-Ročenka KASu 1986 I. 22-Ročenka KASu 1986 II. 23-Ročenka KASu 1984. 24-Dostál: Střední Povltaví západ, 1948. 25-Gabriel-Smetana: Skalní hrady, 1986. 26-Filip:Počátky Českého ráje, 1947. 27-Antošová: Tempštejn, 1968. 28-Menclová: Cornštejn, 1964. 29-Památky středních Čech 4,1989. 30-PSČ 3,1988. 31-PSČ 2,1987. 32-PSČ 1,1985. 33-Novák: Bavorské hrady, 1990. 34-Gardavský: Helfenštejn, 1990. 35-Poche-Ehm: Umělecké památky Čech, 1982. 36-Kuthan: Počátky gotiky, 1983. 37-Castellologica Bohemica I,1989. 38-České památky I, 1990/1. 39-ČP II, 1991/1. 40-Procházková-Iljavec: Hrady na Tachovsku I,1988. 41-Ročenka KASu 1987. 42-Tywmak-Drasgum-Jásek: Turze v Mladé, 1988. 43-Plaček-Procházková: Opevnění sídla na Moravě, 1986. 44-Plaček:Hrady v povodí Svatky, 1986. 45-Kouřil-Plaček: Hrady Qunghurg a Koberštejn, 1996. 46-Durdík: Hrad v Blatné, 1986. 47-Čibot'hor-Smetanka: Panské dvory, 1985. 48-Plaček: Hrady na Oslavě, 1985. 49-Památky a příroda X,1985.1-9. 50-PaP XI,1986.1-9. 51-PaP XII,1987.1-10. 52-PaP XII,1988.1-10. 53-PaP XIII,1989.1-10. 54-PaP,1990.1-7. 55-Procházková-Puchcova: 56-Sedláček: Mostopisný slovník, 1908,část s.81-960. 57-Kohoutek-Štancák: Hrad Lukov,s.n. 58-Přehled výzkumů 1986, ARČ ČSAV Brno, 1989. 59-PV 1987, Brno 1990. 60-Rohlf:GA, Sedláčkova 1988. 61-Gabriel: České Švýcarsko očima archeologa, 1986. 62-Slavíkova: Zámek Děčín, 1981. 63-Pospíšilová: Zámecké interier, 1986. 64-PV 1986, Brno 1987. 65-PV 1988, Brno 1991. 66-Bezdež, slovník, 1990. 67-Hrady a zámky na Moravě 1987. 68-Pisár: Jilmunský zámek, 1991. 69-Sedláček: Hrad Krakovec, 1913. 70-Sedláček: Rozdělení Čech na kraje, 1876. 71-Sedláček: O M. Kolařovi, 1898. 72-Sedláček: O Husových průvodcích, 1922. 73-Sedláček: O Týmovi ze Štítého, 1878. 74-Sedláček: Litoměřická bible, 1922. 75-Vlastivědný slovník I. Mariánská Týnice 1991/1.

Pro kartotéku prací A. Sedláčka a článků o Sedláčkovi zasílejte osobně ověřené údaje, autor, název práce (jde-li o článek periodika či sborníku, v němž byl uveřejněn, ročník a rozsah stránek), rok, místo vydání. Na kartu se poznamenuje, kdo údaje zaslal a můž za jejich správnost.

P.R.

## Pobočka Brno

Pobočka došla ve dnech 28.-29. května 1992 ve spolupráci s dalším brněnským institutem uspořádat dvoudenní konferenci "Archeologické výzkumy na moravských a slezských hradech", na níž by byly předneseny informace o archeologických výzkumech formou vyžádaných 20 min. referátů. Součástí konference bude i blok menších příspěvků a sdělení.

Další činnost pobočky bude spočívat v iniciování občasných prací na hradech zrušených.

## Pobočka Hradec Králové

Výlet do Polska, chystaný hradeckou pobočkou Klubu na 26.-28. 10. 1991, byl odložen, zejména z důvodu zavedení vysokých vjezdových poplatků na hranicích do Polska.

Nový termín výletu byl stanoven na 1.-3. 5. 1992. Příhlášky zasílejte na adresu: Ing. Jirí Slavík, Opatruchlo 845, 517 21 Týnště n. Orlicí.

Trasa bude směřována na Kladsko a Svídnice, účastníci s vlastními automobily budou vítáni. Spout pytle s sebou, ubytování bude zajištěno v turistických ubytovnách na našem území. Sraz účastníků 1. 5. 1992 v 8.00 v Hradci Králové před budovou Muzea východních Čech (Eliščino nábreží sč.8r. případně je možno přistoupit na trase v Trutnově-Poříčí, na křižovátce u nádraží Trutnov-střed kolem 9.00

J. Slavík

## Zpráva o hospodaření KAS - pobočka Hradec Králové za rok 1991

Příjmy	
Členské příspěvky za rok 1991	260,00
Příspěvek Račp za rok 1991	120,00
ČB 2	880,00
Předplatné Hlaska 1991	220,00
Členské příspěvky za rok 1992	280,00
Příspěvek Račp za rok 1992	140,00
Předplatné Hlaska 1992	260,00
Dotace Okr. národu Hradec Králové	1200,00
Vzácný předplatek Račp	60,00
Celkem příjmy	3420,00
Výdaje	
ČB 2 a příspěvek Račp 1.3.1991	1000,00
Hlaska a příspěvky Račp 31.10.1991	250,00
Hlaska a příspěvek Račp 21.1.1992	260,00
Hlaska a příspěvek Račp 17.2.1992	90,00
Poštovné a poplatky za vedení účtu	91,20
Výdaje celkem	1691,20
Stav bankovního konta k 27.2.1992	1492,80

2/1964, 1965. 84 - BZO 3/1965, 1966. 85 - BZO 4/1966, 1967. 86 - BZO 5/1967, 1968. 87 - BZO 6/1968, 1969. 88 - *Výzkumy v Čechách* 1969, 1972. 89 - VVČ 1970, 1973. 90 - VVČ 1975, 1978. 91 - VVČ 1976 - 77, 1981. 92 - VVČ 1978 - 79, 1982. 93 - Sedláček: Tři kratší články (Z dějin koleje S. J. a školy Březnické; Náhrobky opatův Ostrovských; Stará smlouva o Poděbrady), 1925. 94 - Sedláček: Nejstarší list českým jazykem psaný, 1887. 95 - Šebánek: August Sedláček, 1926. 96 - Vojtíšek: August Sedláček, 1923. 97 - Novotný - Hostaš - Domečka: Vzpomínky na Augusta Sedláčka, 1926. 98 - Sedláček: Nové příspěvky k topografii a genealogii Moravy, 1924. 99 - Sedláček: Úryvky o pojmenování silnic a cest, 1924. 100 - Sedláček: O padělaném listu Šimona z Pernklova, 1889. 101 - Sedláček: O ustálení hranic mezi Čechami a Lužicí, 1892. 102 - Kolář: Touha a váhání Augusta Sedláčka, 1992. 103 - Unger: Pět let soustavného archeologického výzkumu středověkého hradu v Lelekovcích, 1990. 104 - Smetánka: Přírodní poměry a osídlování Čech v 10. - 13. století, 1978. 105 - Procházka - Zemanová: Rýzmbek, 1988. 106 - Váňová: Románské a gotické umění na Podblanicku, 107 - Hofmann: Metrologická příručka, 1984. 108 - Roubík: Topografický a kartografický materiál v pozůstatosti Augusta Sedláčka, 1949. 109 - Slavík: August Sedláček, 1903. 110 - Hlavsa: Dvě vzpomínky, 1946. 111 - Sborník Západočeského muzea v Plzni V, 1990. 112 - Bačkovský: Bývalá česká šlechta předbělohorská a pobělohorská na svých sídlech v Čechách a na Moravě a ve svých znacích, 1948. 113 - Macák: Bibliografie historickovlastivědné literatury Plzeňska z let 1901 - 1960, 1971. 114 - Neu: Rod Manderscheidů Šternberků, s.a. 115 - Procházka - Úlovec: Hrad, zámky a tvrze okresu Tachov 3, 1991. 116 - Castellologica bohemia 2, 1991. 117 - Sedláček: Meze knížectví Frýdlanského, 1877. 118 - Sedláček: Dodatky ke článku o rozdělení Čech na kraje za rodu Lucemburského, 1877. 119 - Sedláček: Druhý dodatek k pojednání o rozdělení Čech za panování rodu Lucemburského, 1877. 120, 120a - Kolář: Písecká léta Augusta Sedláčka (2x), 1986. 121 - Pavelčík: Bibliografický rejstřík regionálních časopisů pro archeologii (Morava), 1992. 122 - Vlastivědný sborník Podbrdská X, 1976. 123 - Vlastivědný sborník Podbrdská 32/33, 1987. 124 - Matlhauser - Polák: Středověká tvrz Píčin na Příbramsku, 1974 - 5. 125 - Zakaraja: Krepостныe сооружеия Карти (hrady v Armenii), 1968. 126 - Petrů: Hrad a tvrze zemí koruny České - Vizmburk, 1992. 127 - Sedláček: O účastenství Sušických v bojích po upálení Husově, 1923. 128 - Choceň, okr. Ústí n. O. - "Hlavačov" (plán), 1970. 129 - Zámecká Lhota, okr. Ústí n. O. - "Hrádníky" (plán), 1970. 130 - Durdík: Nálezy z hradu Týřova I (130a text, 130b tabulky), 1976. 131 - Durdík: Nálezy z hradu Týřova II, 1982. 132 - Hazlbauer: Gotické a renesanční kachle z hradu Točnicku, 1988. 133 - Brož: Pomístní názvy na Plzeňsku, 1931. 134 - Bělohávková: Západočeské hrad a zámky - veduty, 1988. 135 - Unger: Dokončení archeologického výzkumu vnitřního hradu v Lelekovcích, 1991. 136 - Unger: Nástin vývoje životního prostředí na Břeclavsku od 6. do 15. století, 1992. 137 - Frýda - Hus: Archeologický výzkum ve Starém Plzenci,

1989. 138 - Unger: Die mittelalterliche Burg in Lelekovice, ČSFR, 1992. 139 - Belcredi - Hásek - Unger: Geophysikalische Prospektion auf archäologischen lokalitäten aus dem 13. und 14. Jahrhundert in Südmähren, 1990. 140 - Sedláček: Paměti z mého života, 1924.

### Pobočka Plzeň

**Ve středu 21. 4. 1993 se koná členská schůze plzeňské pobočky KASu. Pozor, změna! Schůze se bude odvíjet v Doudleveckého ulici č. 22, v 1. patře, v zasedací místnosti vedle kanceláře pana Novobilského. Číslo 22 se nachází kousek za první stanicí trolejbusu směr Černice. Schůze začíná v 16.30 hodin., občerstvení zajištěno. Očekáváme hojnou účast, závěrem je možno promítnout donesené diapozitivy.**

**V sobotu 24. dubna se koná jarní vycházka na Tachovsko, jejímž hlavním cílem je hrad Volštejn a prohlídka aktivit, které zde podniká se souhlasem Památkového úřadu Spolek pro záchranu Volštejna. Do této oblasti již jedna klubová vycházka směřovala a proto se až na místě dohodnou další lokality, které bude možno cestou navštívit (v úvahu připadají hrady Šontál a Třebel, kostely ve Svojšíně a Černošíně, tvrzíště Starý zámek a Lhota, nebo zemní opevnění z bitvy u Třebel). Odjezd vlaku směr Cheb do stanice Svojšíň z plzeňského Hlavního nádraží v 6.31 hod., návrat je plánován ze stanice Ošelin v 17.07 hod. Trasa je dlouhá asi 20 km, vycházku vede pan Meučík.**

Plzeňská pobočka naplánovala na 28. srpna (sobotu) **jednodenní zájezd**. V Písku u Sedláčkova hrobu uctíme jeho památku, prohlédneme si expozici píseckého muzea týkající se jubilanta a písecký hrad. V Táboře instalujeme ve škole, kde Sedláček učil, pamětní desku a navštívíme městský hrad Kotnov. V Mladé Vožici uvidíme vožický hrad a Sedláčkův rodný dům s památkem. Zájemci o zájezd se přihlásí a zaplatí zálohu na schůzi 21. dubna. Jsou zváni i zájemci z ostatních poboček.

**Klubové schůzky** (a schůze výboru) se konají vždy první středu v měsíci od 16 hodin ve Františkánské ulici č. 13 (odd. stářích dějin, středověk, v prostorách Západočeského muzea). Od počátku roku je část schůzek věnována sebevzdělávání formou přednášek členů pobočky. Dozvíte se, jak rozpoznat gotickou zeď od renesanční, kde najdete prameny k oblíbené které Vás zajímá a podobně.

#### Zpráva o činnosti v roce 1992

Dostí náročným úkolem bylo rozesílání CB 2; jen málo předplatitelů z Plzně si sborník osobně vyzvedlo. V případě CB 3 bude vzhledem k výši poštovního nutné, aby si sborník vyzvedli všichni členové z Plzně.

9. dubna se konala jarní členská schůze s přednáškou dr. Durdíka, již byl zakončen cyklus přednášek o hradní architektuře v Čechách. Ještě jednou dr. Durdíkovi za jeho poutavé přednášky děkujeme. 11. dubna se konala vycházka na Klatovsko, vedená L. Wettenglem. 18. účastníků mělo pěkné zážitky i pěkné počasí. 29. dubna se konala exkurze na okraj Plzně do míst, kde měl stávat Kunčín Hrádek. Organizoval a vstup na soukromý pozemek zajistil pan J. Kabát. 16 účastníků exkurze dospělo

k názoru, že na místě, kam je hrádek kladen nejspíše nestál. Útvar považovaný dosud za příkop, je asi starým úvozem vymletým vodou - v místě, kam by měl logicky ústít do příkrého srázu, je rostlá skála (později ověřil pan Čihák). Jeden z účastníků uvedl, že zde kdysi vykopali sondu až na podloží a nezjistil přítomnost kulturní vrstvy. Bylo prohlédnuto okolí, poničené stavbou sídliště a starými lomy, ale Kunčín Hrádek nebyl lokalizován. Tento problém tedy čeká na svého řešitele.

Od 1. do 5. srpna pokračoval archeologický výzkum hradu Komberku pod vedením dr. Břicháčka. Účastnilo se ještě méně členů pobočky než v předcházejícím roce a jméno klubu zachraňoval ing. Čihák, který se věnoval výzkumu od začátku do konce. Podařilo se dokopat zemi na hradě a odkrýt část zdi domu na předhradí.

17. října proběhla podzimní vycházka, směřovaná opět na Klatovsko, vedené P. Rožmberským. 12 účastníků navštívilo všechny plánované lokality, ale sníh a déšť urychlovaly prohlídky jednotlivých objektů. Podzimní členská schůze 21. října přijala nové členy pobočky, diskutovalo se o plánech činnosti na příští rok a závěrem byly promítány diapozitivy.

Klubové schůzky a schůze výboru se konaly jednou měsíčně, v závěru roku vždy první středu v měsíci.

#### Zpráva o hospodaření pobočky KAS Plzeň za období od 1. 2. 1992 do 31. 12. 1992

Zůstatek:	1140,- Kčs
Příjmy:	1210,- Kčs Členské příspěvky 1120,- Dary 90,-
<b>Celkem:</b>	<b>2350,- Kčs</b>
Výdaje:	676,- Kčs Známky, obálky 400,- Cestovné přednášejícího 100,- Nájem přednáškové místnosti 176,-
<b>Zůstatek:</b>	<b>1674,- Kčs</b>

pokladník pobočky ing. P. Mikota

### Pobočka Brno

#### Zpráva o činnosti v roce 1992

Brněnská pobočka měla 18 členů a sešla se na dvou členských schůzích dne 14. 2. a 16. 12. 1992. První schůze se zúčastnilo 12 členů a druhé schůze rovněž 12 členů. Nejvýznamnější akcí bylo uspořádání konference "Archeologické výzkumy na moravských a slezských hradech" (ve spolupráci s MVS Brno, Mor. muzeem v Brně

a ARÚ ČSAV Brno). Této konferenci se zúčastnilo 70 osob. Ohlas na konferenci je velmi pozitivní. Odevzdané referáty budou publikovány jednak v AH a v VVM. Z konference vyšel podnět k zřízení pracoviště, které by se zabývalo problematikou moravských a slezských hradů, dále podnět k zintenzivnění památkové péče o hradní zříceniny a podnět k uspořádání konference týkající se problematiky památkové péče a prezentace hradisek, hradů, tvrzí a dalších opevněných lokalit.

Do brněnské pobočky vstoupili: A. Drechsler, J. Přinesdomů, O. Kolář, D. Janiš, ing. F. Mlateček, P. Malík, M. Kaláček.

#### Činnost v roce 1993 bude zaměřena na:

1. Uspořádání konference k problematice archeologických výzkumů a památkové péče o hrady, hradiska, tvrze a další opevněné lokality ve Zlíně nebo Lukově.
2. Vycházky - Rosice, Horákov, Dolní Loučka, Oslava.
3. Přednášky a zprávy o situaci na hradních zříceninách.
4. Publikační činnost v Hlásce.

### Pobočka Humpolec

K 1. 1. 1993 člási členská základna Vdutan klubu založila v Humpolci novou pobočku Klubu Augusta Sedláčka. 20. února tohoto roku proběhl v prostorách muzea v Humpolci sjezd všech jejích členů. Odsouhlasil se nástin činnosti na rok 1993 a výše členských příspěvků.

V budoucnu bychom chtěli pokračovat v mapování lokalit panských sídel v regionu a dále se účastnit rekonstrukce hradu Orlika nad Humpolcem. Pro členskou základnu připravujeme zájezdy i pěší túry za poznáním památek v Čechách i v zahraničí.

#### Adresář KASu Humpolec:

Luděk Brož, Smetanova 48, 39601 Humpolec, Petr Digrín, Lužická 1335, 39601 Humpolec, František Koeman, Masarykova 858, 39601 Humpolec, Lukáš Langer, Na rybníčku 1324, 36901 Humpolec, Jaroslav Limburský, Žalmanova 10, 14700 Praha 4, Tomáš Procházka, Smetanova 48, 39601 Humpolec, Petr Průša, Zahradnického 2958, 58001 Havlíčkův Brod, Martina Tarasová, Na dláždách 407, 36901 Humpolec, Pavel Tomášek, Dvorská 939, 39601 Humpolec, Oldřich Vacek, Hradská 818, 39601 Humpolec, Stanislav Vašků, Rozkoš 18, 39601 Humpolec, Milan Vaverka, Údolní 1120, 58001 Havlíčkův Brod.

Předsedou pobočky je František Koeman, korespondenci zasílejte na adresu Oldřicha Vacka.

#### Inzerce

Koupím knihu Vl. Nekudy - J. Ungera, Hrady a tvrze na Moravě, Brno 1981, a A. Hejny, České tvrze. Praha 1961. ing. J. Hrnčíř, Částkovice 18, 39415 Nová Cerekev.

Na rok 1994 připravuje člen Klubu A. Sedláčka M. Novobilský nástěnný kalendář hradů západních Čech v rytinách z díla F. A. Hebera. Kalendář bude pojat jako autorská grafika (návrh, provedení, tisk - autor) v omezeném nákladu 200 kusů na formátu A 3 v tříbarevném

provedení. Každý exemplář bude autorem signován a očíslován. 13 hradů ze západních Čech vybere do tohoto kalendáře Klub Augusta Sedláčka. Prodejní cena kalendáře se předpokládá kolem 350 Kč, pro členy Klubu, kteří budou zvýhodněni, bude činit asi 250 Kč. (Ve srovnání s běžnou grafikou 250 Kč za 13 listů není mnoho). Maketa (návrh) jednoho listu kalendáře bude k nahlédnutí v Klubu. Objednávky můžete zaslat na adresu: Spektrum, Doudlevecká 22, 30136 Plzeň.

Podávání novinových zásilek povoleno Oblastní správou pošt v Plzni, č. j. P/7 - 1142/17 - 158/92 ze dne 26. 10. 1992. HLÁSKA, Zpravodaj Klubu Augusta Sedláčka. Vychází čtvrtletně. Šéfredaktor Petr Rožmberský. (zást. J. Miller, O. Brachtel). Adresa redakce: Klub Augusta Sedláčka, Františkánská 13, 301 12 Plzeň. Vydává Klub Augusta Sedláčka. Registrováno Zpč. KNV v Plzni pod značkou OK ZKNV 25/90 (OK ÚmP 2N/1991). 300 výtisků, cena výtisku 7,50 Kčs.